II

Nečistá krev

Korejští váleční uprchlíci na cestě

V patnácti letech byl Čun-sang vytáhlý a pilný chlapec. Od dětství patřil mezi nejlepší žáky v matematice a v přírodních vědách. Jeho otec, sám mírně frustrovaný intelektuál, měl se svými dětmi velké plány. Hlavně pak s nadaným nejstarším synem. Snil o tom, že hoch se dostane pryč z provinčního města a bude pokračovat ve vzdělání v Pchjongjangu. Pokud Čun-sang přišel domů po deváté nebo zaostával ve svých domácích úkolech, otec neváhal vytáhnout rákosku, kterou měl přichystanou pro tento účel – k trestání tvrdohlavých dětí. Očekával, že hoch bude mít výborné známky po celou dobu studia a bude se připravovat na přísné dvoutýdenní přijímací řízení v Čchongdžinu, kterým je třeba projít, pokud se chce člověk dostat

do školy s tak silnou konkurencí, jakou je Kim Ir-senova univerzita. V době, kdy Čun-sang teprve začínal první ročník střední školy, nastoupil už kariérní dráhu, ve které nebylo místo pro lásku nebo sex. Naléhavé potřeby dospívání musely počkat.

Čun-sang se snažil potlačovat rušivé myšlenky, které mu vířily hlavou v nejnevhodnější chvíle a znemožňovaly mu soustředění. Ale ať se snažil sebevíc, nemohl zahnat obrázek dívky se zastřiženými vlasy, jak netrpělivě podupávala před biografem. Nic o ní nevěděl. Jak se jmenuje? Je opravdu tak krásná, jak si ji vybavuje? Anebo si její obraz v paměti idealizoval? Jak by jen mohl zjistit, kdo ta dívka je?

Nakonec bylo překvapivě snadné zjistit o ní něco víc. Mi-ran byla typem dívky, které si mladí muži všimnou, a její krátké vlasy byly natolik příznačné, že stačila pouhá zmínka několika kamarádům, aby odhalil, o koho jde. Jeden chlapec z Čun-sangova boxerského kroužku bydlel jen o dvoje dveře dál ve stejné harmonice. Čun-sang se s ním dal do řeči, začal z něj tahat kousky informací a nakonec si z něj udělal své soukromé očko. Čtvrť byla plná klepů o Mi-ran a jejích sestrách. Lidé často mluvili o tom, že jedna je krásnější než druhá. Byly vysoké, což se v Severní Koreji velmi cenilo, a také nadané. Nejstarší dobře zpívala, jiná se věnovala kreslení. Všechny byly sportovně založené, výborně jim šel volejbal a basketbal. Tak krásná a chytrá děvčata! A pak většinou ten klevetník dodal, že je škoda, že mají tak špatný původ.

Problémem byl jejich otec, tichý seschlý muž, který podobně jako mnozí jiní ze sousedství pracoval v dolech. Byl truhlářem a opravoval dřevěné opěry ve štolách na kaolín používaný k výrobě keramiky. Tento nenápadný člověk měl jedinou zvláštnost – nikdy nepil alkohol. Zatímco jiní horníci prolévali hrdlem nesmírné množství kořalky vyrobené z kukuřice, a pokud si mohli dovolit, pak i *sodžu*, což je korejský destilát z rýže, Mi-ranin otec se nikdy pití ani nedotkl. Nepožil by nic, co by mu mohlo rozvázat jazyk a přimět ho rozpovídat se o minulosti.

Mi-ranin otec, Tä-u, se narodil v roce 1932 v lokalitě, která se později stala částí Jižní Koreje, tedy nepřátelského státu. Korejci vždy

označují za svůj domov místo, kde se narodili jejich předci, a nezáleží vůbec na tom, kolik let už tam rodina nežije. Tä-u pocházel z provincie Jižní Čchungčchong, která leží daleko na druhé straně poloostrova, na pobřeží Žlutého moře. Krajina je tam mírně zvlněná a smaragdově zelená rýžovými políčky. Působí pohostinně, a v tom je pravým opakem kraje v okolí Čchongdžinu. Vesnice, odkud pocházel, ležela poblíž Sosanu. Toto městečko sestávalo víceméně jen z řady domků stojících podél cesty, jediné suché půdy vinoucí se skrz šachovnici rýžových polí. Ve čtyřicátých letech minulého století bylo snad všechno z hlíny a slámy – včetně míčů, se kterými si kluci kopali na ulici. Rýže byla duší a obživou vesnice. Pěstování této plodiny znamenalo těžkou práci, protože se oralo, selo i přesazovalo ručně. Nikdo ve vesnici nebyl bohatý, ale Tä-uova rodina na tom byla přece jen o trošku lépe než ostatní. Měli malinko větší dům s doškovou střechou. Rodina vlastnila dva tisíce *pchjongů* půdy, což odpovídá 1,6 akru. Přivydělávali si malým mlýnem, kam si okolní farmáři nosili rýži a ječmen na mouku. Mi-ranin dědeček měl natolik dobré společenské postavení, že si mohl dovolit dvě ženy. Byla to v té době běžná praxe, ačkoli před zákonem platilo pouze manželství první. Tä-u byl prvorozené dítě dědečkovy druhé ženy a jeho jediným synem. Měl dvě mladší sestry, které ho zbožňovaly a všude ho následovaly. To ho sice nesmírně otravovalo, nicméně jeho kamarádům se to líbilo, zvláště když dívky vyrostly v krásné slečny.

Tä-u nebyl v partě ten největší, ale měl vůdcovství v krvi. Když si kluci hráli na válku, byl vždycky generálem. Kamarádi mu říkali „malý Napoleon“. „Byl přímý a rozhodný. Promlouval pevným hlasem a všichni ho poslouchali,“ řekl o něm kamarád z dětství Ri Čong-hun, který stále žije ve vesnici. „A taky byl chytrý.“

Tä-u navštěvoval školu do svých patnácti let, jak bylo tehdy pro syny zemědělců zvykem. Vyučovalo se v japonštině. Japonci obsadili Koreu v roce 1910, sesadili posledního korejského císaře a poté začali systematicky vytlačovat korejskou kulturu a nahrazovat ji svou. V prvních letech okupace byli starší muži nuceni ustřihnout si dlou-

hý cop, jejž podle tradice nosili v drdůlku pod černým kloboukem. Museli také přijmout japonské jméno. Japonci zatížili zemi velkými daněmi, z úrody rýže brali lidem polovinu i víc, údajně kvůli válce, kterou vedli v Pacifiku. Mladí lidé byli odváženi do Japonska, kde měli pracovat pro válečnou výrobu. Dívky byly často donuceny k prostituci – staly se z nich „ženy pro potěchu", jak byly eufemisticky nazývány, a měly za úkol poskytovat sexuální služby vojákům. Pěstitelé rýže Japonce nenáviděli. Nesměli bez jejich souhlasu udělat vůbec nic.

Patnáctého srpna 1945 vyhlásil japonský císař Hirohito v rozhlase kapitulaci. Trvalo několik dní, než se zpráva donesla do vesnice. Když se to chlapci dozvěděli, rozběhli se do kasáren zabraných japonskou posádkou a zjistili, že Japonci se stáhli v takovém spěchu, že ani nepobrali své osobní věci. Okupace skončila. Vesničané neměli peníze na oslavu, ale radostně pobíhali po ulicích, blahopřáli si a volali:

„Manse Čoson!" Ať žije Korea!

Korejci věřili, že mají opět vládu země ve svých rukou. Korea se jim vrátila zpět.

Zatímco japonský císař četl v rozhlase vyhlášení kapitulace, na druhém konci světa, v hlavním městě Spojených států amerických Washingtonu, seděli dva mladí armádní důstojníci nad mapou Národní zeměpisné společnosti a lámali si hlavu nad tím, co si s Koreou počít. Nikdo ve Washingtonu toho moc o této podivné japonské kolonii nevěděl. Poválečné uspořádání v Německu a Japonsku bylo důkladně promyšleno dlouho předem, ale o osudu Koreje se rozhodovalo pod tlakem okolností. Japonci tu vládli pětatřicet let a s jejich náhlým odchodem hrozilo zemi nebezpečné mocenské vakuum. Američané se obávali, že by Koreu mohl uchvátit Sovětský svaz a použít ji jako zázemí pro získání větší kořisti, tedy Japonska. Ačkoli za války byl Sovětský svaz spojencem Ameriky, ve Washingtonu teď narůstala nedůvěra. Sovětské jednotky vstoupily na korejské území ze severu už týden před japonskou kapitulací a byly odhodlány jít dál. Američané se rozhodli udělat ústupek a přenechali Sovětům severní půlku Koreje. Předpokládalo se, že jde o dočasné poručnictví. Zmínění

důstojníci, z nichž jeden byl Dean Rusk, pozdější ministr zahraničí, chtěli uchovat hlavní město Soul v americkém sektoru. Hledali proto způsob, jak poloostrov výhodně rozdělit. Nakonec nakreslili čáru podél osmatřicáté rovnoběžky.

Ta čára se nijak nevztahovala ke korejské historii nebo zeměpisu. Výstupek, který trčí z Číny a nazývá se Korejský poloostrov, je jednolitý kus pevniny na východě ohraničený Japonským mořem, na západě Žlutým mořem a na hranici s Čínou řekami Ja-lu a Tuman. Neexistuje tu místo, které by přirozeně rozdělovalo zemi na dvě části. Před japonskou okupací byla Korea po třináct set let jednotná a vládla jí dynastie Čoson – jedna z nejdéle trvajících monarchií světa. Před touto dynastií zápasila o moc na poloostrově tři království. Politické rozdělení probíhalo vertikálně, od severu k jihu: východ tíhl přirozeně k Japonsku a západ k Číně. Rozštěpení na severní a jižní část bylo naprosto nepřirozené, naplánované ve Washingtonu a poté aplikované na Korejce bez ohledu na jejich názor. Traduje se, že tehdejší ministr zahraničí Edward Stettinius se musel zeptat svého podřízeného, kde vlastně Korea leží.

Korejce rozzuřilo, že jejich země byla rozdělena podobně jako Německo. Vždyť přece nebyli ve druhé světové válce útočníkem, ale obětí. V té době se o sobě vyjadřovali s despektem jako o „krevetě mezi velrybami". Cítili se drceni zájmy supervelmocí.

Ani jedna ze supervelmocí nechtěla ustoupit a dát zemi nezávislost. Korejci sami byli rozděleni na desítky soupeřících frakcí, mnohé z nich sympatizovaly s komunisty. Dočasné rozdělení země na mapě se brzy stalo nezvratnou skutečností. V roce 1948 vznikla Korejská republika pod vedením I Sung-mana, zarytého konzervativce, sedmdesátníka s doktorským titulem z Princetonské univerzity. Kim Ir-sen, protijaponský odbojář podporovaný Moskvou, vyhlásil krátce nato vznik Korejské lidově demokratické republiky – Severní Koreje. Čára podél osmatřicáté rovnoběžky se postupem času proměnila ve dvě stě padesát kilometrů dlouhý a čtyři kilometry široký pás vyplněný houštinou žiletkového drátu, tankovými

zátarasy, zákopy, vodními příkopy, nášlapnými minami a dělostřeleckými bateriemi.

Jelikož obě strany trvaly na tom, že mají legitimní právo vládnout Koreji, ukázalo se, že válka je nevyhnutelná. V neděli 25. června 1950 ráno před rozbřeskem vtrhla Kim Ir-senova vojska vyzbrojená sovětskými tanky do Jižní Koreje. V rychlosti dobyla Soul a prohnala se zemí na jih, takže z Korejské republiky zbyl pouhý ostrůvek na jihovýchodním pobřeží kolem města Pusanu. Průnik komunistů zvrátil až v září odvážný výsadek čtyřiceti tisíc amerických vojáků u města Inčchonu, kterému velel generál Douglas MacArthur. Kromě Spojených států a Jižní Koreje bojovali v koalici Spojených národů vojáci dalších patnácti zemí, mimo jiné Velké Británie, Austrálie, Kanady, Francie a Nizozemska. Dobyli zpět Soul a pokračovali na sever k Pchjongjangu a dál. Když se přiblížili k řece Ja-lu, zasáhla do bojů armáda komunistické Číny a zatlačila je zase nazpátek. Další dva roky bojů přinesly jen frustraci a přešlapování na místě. Když bylo 27. července 1953 podepsáno příměří, dosahoval počet mrtvých tří milionů a Korejský poloostrov se nacházel v troskách. Hranice probíhala stále zhruba podél osmatřicáté rovnoběžky. Byla to marná a zbytečná válka, a to i podle pochybných měřítek válečnictví dvacátého století.

Když komunisté zaútočili, bylo Tä-uovi osmnáct let. Jeho otec umřel ještě před válkou, a tak se musel Tä-u starat o matku a sestry. Jižní Korea byla na invazi špatně připravená, měla pouze pětašedesát tisíc vojáků – tedy zhruba čtvrtinu síly severokorejského vojska. Armáda potřebovala všechny schopné muže. Někteří pěstitelé rýže sympatizovali se severem, protože se doslechli, že by od komunistů mohli dostat půdu. Jejich hospodářská situace se od porážky Japonců nezměnila. Většina mladých mužů ale vyhraněné politické přesvědčení neměla. „Neznali jsme tehdy rozdíl mezi pravicí a levicí," vzpomíná Ri Čong-hun. Každopádně neměli na výběr, museli narukovat do jihokorejské armády.

Tä-u se postupně vypracoval až na četaře. Jeho útvar bojoval naposledy poblíž vesnice Kimhwa, čtyřicet kilometrů severně od

osmatřicáté rovnoběžky. Kimhwa (později přejmenovaná na Kumhwu) tvořila jeden z vrcholů Železného trojúhelníku, jak americká armáda nazývala tamější údolí chráněné žulovými skalisky. (Další dva vrcholy byly v blízkosti měst Pjonggang a Čchorwon.) Ke konci války bylo toto místo svědkem těžkých bojů, protože Číňané si byli vědomi blízkého příměří, a snažili se posunout linii fronty co nejdále na jih. Večer 13. července 1953 zahájily tři čínské divize – nějakých šedesát tisíc mužů – útok na vojska Spojených národů a Jižní Koreje. V půl osmé začali komunisté bombardovat jejich pozice. Kolem dvaadvacáté hodiny začali vystřelovat světlice, aby vojáci viděli „svahy hor a údolí oživlé tisíci nepřátel", jak si později útok vybavil jeden americký voják. Ze všech stran se ozývala polnice a Číňané se k nim řítili. „Nemohli jsme tomu uvěřit. Působilo to jako scéna z filmu," popsal situaci. Celý týden vytrvale pršelo a po svazích hor „stékaly potoky krve a vody".

Tä-u byl v té době přidělen ke zdravotnickému oddílu. Nesli právě na nosítkách jihokorejského vojáka, když je Číňané obklíčili. Do podpisu příměří zbývaly pouhé dva týdny, ale on i dalších zhruba pět set vojáků z hlavní divize jihokorejské armády byli zajati.

Život, jaký znal z Jižní Koreje, zmizel v nenávratnu. Mi-ranin otec nikdy nemluvil o tom, co se s ním v zajetí dělo. Dá se předpokládat, že neměl lepší podmínky než jiní komunističtí vězni. Spoluvězeň Hu Če-suk, který později ze zajateckého tábora uprchl, napsal ve svých pamětech, že muži byli ubytováni v chatrných domech, kde nebylo povoleno mytí ani čištění zubů. Jejich vlasy byly zavšivené, zanícené rány plné červů. Najíst dostávali jednou denně, a to rýži a slanou vodu.

Po podepsání příměří došlo k výměně zajatců. Komunisté jich propustili 12 773, z toho 7862 Jihokorejců. Tisíce, možná desetitisíce dalších se domů nikdy nevrátily – mezi nimi i Tä-u. Pan Hu popisuje ve své knize, že jednoho dne je naložili v Pchjongjangu do vlaků. Zajatci si mysleli, že jedou domů na jih, ale místo toho je odvezli na sever do uhelné oblasti v horách u čínské hranice. Pod hlavičkou ženijní jednotky ministerstva vnitra vyrostly v blízkosti dolů nové za-

jatecké tábory. Těžba uhlí byla v tehdejší Severní Koreji nejen špinavá, ale také extrémně nebezpečná práce. V dolech, které byly hloubeny ve spěchu, docházelo často k závalům a požárům. „Život zajatce tu neměl žádnou hodnotu," napsal pan Hu. „Každý den po cestě do dolů jsem se třásl strachem. Připadal jsem si jako dobytek vedený na jatka. Nevěděl jsem vůbec, jestli se vrátím živý."

V roce 1956 vydala severokorejská vláda nařízení, podle kterého směli váleční zajatci přijmout severokorejské občanství. Znamenalo to sice, že to nejhorší měli za sebou, ale zároveň, že se už nikdy nevrátí domů. Nejhorší – to byla práce v oněch uhelných dolech. Tä-u byl poslán do dolu na železnou rudu poblíž Musanu, což je zaprášené město na korejské straně hranice s Čínou v provincii Severní Hamgjong. Všichni muži pocházeli z Jižní Koreje a sdíleli stejnou ubytovnu.

V ubytovně pracovala jedna žena, bylo jí devatenáct a byla svobodná – v podstatě stará panna. Měla příliš hranaté rysy, aby se o ní dalo říct, že je pěkná, ale v jejím chování byla jistá odhodlanost. Vyzařovala z ní duševní i fyzická síla, a to ji činilo zajímavou. Velmi toužila po vdavkách, už jen proto, aby mohla odejít od své matky a sester, s nimiž bydlela. Po válce byla nouze o muže na ženění. Vedoucí ubytovny ji seznámil s Tä-uem. Byl sice menší než ona, ale měl jemný hlas, a když člověk nehleděl na uhelný prach, působil jako gentleman. Bylo jí toho mladíka líto, neměl na světě nikoho. Vzali se ještě toho roku.

Tä-u se rychle přizpůsobil životu v Severní Koreji. Nebylo těžké splynout s místními. Korejci byli jeden národ – *han nara*, jak sami říkávali. Vypadali stejně. Lidé často žertovali, že pchjongjangský přízvuk zní stejně jako hrdelní nářečí z okolí Pusanu. Chaotická válečná léta obyvatelstvem důkladně zamíchala. Desetitisíce Korejců uprchly ze severu na jih ve strachu z komunistické perzekuce; byli mezi nimi bohatí vlastníci půdy, obchodníci, křesťanští duchovní i kolaboranti s Japonci. Těch, co se stěhovali na sever, protože sympatizovali s komunisty, bylo méně. Nepočítaně dalších bez ohledu na politické přesvědčení pak prostě přemístila válka jedním i druhým směrem, když utíkali před frontou.

Kdo by poznal, jestli jste z jihu, nebo ze severu? Brzy po svatbě byl Tä-u s manželkou přeložen na jiný důl poblíž Čchongdžinu, kde nikoho neznal. Nebyl důvod, aby kdokoli hledal v jeho původu něco neobvyklého, ale v podivné realitě Severní Koreje se někdo vždycky něčeho dovtípil.

Kim Ir-sen si dal po válce jako prioritu oddělit spojence od nepřátel. Začal potenciálními rivaly v nejvyšších mocenských patrech. Zbavil se mnoha soudruhů ve zbrani, kteří s ním z Mandžuska vedli boj proti japonským okupantům. Nařídil uvěznit zakládající členy Komunistické strany Severní Koreje. Za války byli nenahraditelní, teď už ale dosloužili, a tak se jich mohl vůdce zbavit. V průběhu padesátých let zasáhly čistky ještě mnohé další, a vláda Kim Ir-sena začala nápadně připomínat styl dávných čínských císařů, kteří nesnesli sebemenší opozici.

Pak se Kim Ir-sen zaměřil na obyčejný lid. V roce 1958 nařídil zavést propracovaný systém klasifikace všech Severokorejců podle politické spolehlivosti, jejímž cílem byla reorganizace celé populace. V Číně za kulturní revoluce v šedesátých a sedmdesátých letech rudé gardy také vykořeňovaly „kapitalistické štváče", to ale vyústilo ve zmatek a vládu teroru, kdy soused udával souseda. Severokorejci si počínali naprosto systematicky. Každá osoba prošla osmikolovým posouzením původu. Hodnocení se nazývalo *songbun* a odvozovalo se nejen od původu rodičů a prarodičů, ale i bratranců a sestřenic z druhého kolene. Průzkum loajality probíhal v několika fázích, které měly inspirativní názvy. První ohlášená fáze se jmenovala „Intenzivní vedení ústředím strany". Klasifikace se v dalších kolech zjemňovala, například fáze z let 1972–1974 dostala název „Projekt porozumění lidu".

Ačkoli strategie používala hantýrku sociálního inženýrství dvacátého století, šlo spíše o aktualizaci feudálního systému, který dusil korejskou společnost po staletí. Korejci byli v dřívějších dobách rozděleni podle kastovního systému téměř stejně rigidního, jako je ten indický. Urození muži oblékali bílé košile a vysoké černé klobouky z koňských žíní, zatímco otroci nosili na krku dřevěnou cedulku.

Dávné třídní rozdělení bylo založeno na učení čínského filozofa Konfucia, který věřil, že každý člověk má své neměnné místo ve společenské pyramidě. Kim Ir-sen vzal ty nejméně lidské prvky konfuciánství a zkombinoval je se stalinismem. Na vrcholku pyramidy zaujal místo císaře on sám se svou rodinou. Odtud se pak odvíjelo sestupně jedenapadesát kategorií, rozdělených do tří obecných tříd – jádro, váhaví a nepřátelé.

Nepřátelská třída zahrnuje *kisäng* (ženy, které mohou podobně jako japonská gejša poskytnout dobře platícím zákazníkům speciální péči), vědmy a *mudang* (šamany a šamanky, kteří patřili do nižší společenské třídy i za dob dynastie). Dále sem patřili politicky nespolehliví, které specifikuje *Bílá kniha lidských práv v Severní Koreji* napsaná na základě svědectví severokorejských uprchlíků:

> „Lidé pocházející z rodin bohatých farmářů, obchodníků, průmyslníků, vlastníků půdy nebo těch, jejichž majetek byl kompletně zkonfiskován, dále lidé sympatizující s Japonskem nebo Spojenými státy americkými, opoziční úředníci, přeběhlíci z jihu […], buddhisté, katolíci, odvolaní funkcionáři, lidé, kteří za války pomáhali Jižní Koreji."

Jako bývalý jihokorejský voják klesl Tä-u spíše ke dnu společenského žebříčku – ne ale na jeho úplné dno, protože kdo se dostal tam (zhruba dvě stě tisíc lidí, čili jedno procento populace), byl navždy odsouzen k pobytu v pracovních táborech budovaných podle vzoru sovětských gulagů. Severokorejci ze spodních vrstev společnosti nemohli žít ve vzorovém hlavním městě Pchjongjangu ani na jihu, v hezčích částech země, které oplývaly lepší půdou a příjemnějším klimatem. Tä-u si mohl jenom nechat zdát o členství ve straně práce, skrze niž se lze jedině dostat k dobrému zaměstnání.

Lidé jeho postavení byli pod stálým dohledem sousedů. Severokorejci jsou organizováni do celků zvaných *inmimban*, doslova „skupin

lidí“, družstev složených ze zhruba dvaceti rodin. Jejich úkolem je dohlížet jeden na druhého a na chod čtvrti. *Inmimban* má voleného vedoucího, většinou ženu středního věku, která hlásí vše podezřelé vyšším autoritám. Postup na vyšší příčku společenského žebříčku byl pro Severokorejce nízkého postavení téměř nemožný. Jeho osobní údaje byly uzamčeny v kancelářích ministerstva ochrany státní bezpečnosti, které se nacházely, pro případ, že by snad někdo chtěl manipulovat svazky, v hornaté provincii Rjanggang. Jediný možný pohyb v rámci žebříčku byl směrem dolů. Kvůli špatnému chování mohli být degradováni i příslušníci jádra, tedy příbuzní vládnoucí rodiny a straničtí kádři. A pokud se někdo ocitl v nepřátelské třídě, zůstal tam po zbytek života. Ať mělo jeho provinění jakoukoli povahu, bylo věčné a nesmazatelné. Stejně jako v kastovním systému staré Koreje bylo také v tomto novém zřízení společenské postavení dědičné. Prohřešky otce ulpěly samozřejmě i na jeho dětech a vnoučatech.

Severokorejci nazývají tyto lidi *pulsun* – „poskvrněná krev“, nebo také „nečistí“.

Mi-ran a její čtyři sourozenci si nesli toto „poskvrnění v krvi“. Museli se smířit s tím, že je bude v životě omezovat stejně, jako omezovalo jejich otce.

Jako dítě Mi-ran netušila, jaká katastrofa ji potkala ještě před narozením. Rodiče považovali za nejlepší nemluvit před dětmi o otcově jihokorejském původu. Jaký by mělo smysl zatěžovat je poznáním, že jim bude zapovězeno studium v lepších školách i práce na lepších místech, že se jejich životy dostanou záhy do slepé uličky? Proč by se pak namáhali pilně učit, hrát na hudební nástroje nebo dosáhnout něčeho ve sportu?

Severokorejci informace o svém postavení nemají, takže dětem nebylo hned jasné, že s jejich rodinou je něco v nepořádku; tušily ale, že jejich otec je čímsi zvláštní. Byl podivín a samotář a zdálo se, že na svých bedrech nese těžké břemeno. Neměl žádné příbuzné. Ne-

jenže nikdy nemluvil o své minulosti, vlastně téměř vůbec nemluvil. Na otázky odpovídal jednoslabičně, vždycky šeptal. Tä-u vypadal šťastně, když pracoval rukama, opravoval něco v domácnosti a mohl se soustředit na nějaký svůj projekt, což mu dávalo záminku k mlčení.

Nebyl v něm ani kousek toho panovačného kluka, který si vykračoval jako na promenádě a hrál si na generála. Jeho žena, po níž dcery podědily vysokou atletickou postavu, byla jeho mluvčím. Když bylo potřeba domluvit dětem nebo postěžovat si na něco sousedům, udělala to ona. Pokud měl Tä-u na něco názor, nechával si ho pro sebe. Ve výjimečných chvílích, kdy měl možnost sehnat noviny, což byl v Severní Koreji luxus, sedl si s nimi k jediné lampě, kterou měli, a ve světle čtyřicetiwattové žárovky si v tichosti četl. Neřekl, co si myslí o nejnovějších úspěších Kim Ir-sena, které vyhlašoval oficiální list strany práce *Rodong sinmun* nebo místní deník z Hambuku. Věřil v Severní Koreu? Byl přesvědčený?

Otcova pasivita často dohánělа Mi-ran k šílenství. Až později pochopila, že šlo o obranný mechanismus. Jako by ubil svou osobnost, aby na sebe nepoutal nežádoucí pozornost. Mnozí z tisíců bývalých jihokorejských vojáků, kteří se museli asimilovat v Severní Koreji, se dostali do problémů. Mi-ran později slyšela od matky o čtyřech otcových kamarádech z dolů, také původem Jihokorejcích, kteří byli za lehké přestupky popraveni a jejich těla naházena do hromadného hrobu. Člověk z nejnižší třídy si mohl být jistý, že mu nikdo nebude věřit. Sarkastická poznámka na adresu Kim Ir-sena nebo nostalgické povzdechnutí po Jižní Koreji mohly člověku pěkně zavařit. Zvláštním tabu byla korejská válka a otázka, kdo ji začal. Podle oficiální historie (a nic jiného v Severní Koreji neexistuje) byla útočníkem jihokorejská armáda plnící rozkazy Američanů, nikoli vojska Severní Koreje, která překročila osmatřicátou rovnoběžku. „Američtí imperialisté dali loutkové klice kolem I Sung-mana rozkaz rozpoutat korejskou válku," vysvětluje *Rodong sinmun*. Každý, kdo věděl, co se 25. června 1950 skutečně stalo (a kdo z Korejců by na to mohl zapomenout?), věděl také, že bude lepší nechat si to pro sebe.